

Mikroekonometrija

Metod instrumentalnih promenljivih

Ekonometrija, Master studije

Predavač: Aleksandra Nojković

Beograd, školska 2024/25

Teme I dela kursa

(II deo Ekonometrija panela)

- 1) Metod IP i primena u mikroekonometrijskim istraživanjima

- 2) Modeli specifične zavisne promenljive:
 - a) Diskretna zavisna promenljiva (binarna ili više poređanih ishoda)
 - b) Zavisna promenljive sa ograničenjem (odsečena ili cenzurisana raspodela zavisne promenljive; modeli korekcije uzoračkog izbora).

- 3) Metode koje odgovaraju na pitanja “*cause-and-effect*” (neto efekti tretmana (npr. metoda ucenja, prekvalifikacije, obukei sl.) na one koji su ga primili – tretiranu grupu)

Literatura

Osnovna (odgovarajuća poglavlja):

- Greene, W.H. (2018), *Econometric Analysis*, 8th edition, Pearson
- Angrist, J. and Pischke, J-S. (2014), *Mastering 'Metrics: The Path from Cause to Effects*, Princeton University Press
- Nojković, A. (2017). *Odabrane ekonometrijske teme: metodologija i primena*, Ekonomski fakultet, Beograd

Dopunska:

- Wooldridge, J. M. (2011), *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*, 2nd edition, The MIT Press
- Maddala, G.S. (1983), *Limited-Dependent and Qualitative Variables in Econometrics*, Cambridge University Press
- Imbens, G. and Rubin, D. (2015), *Causal Inference for Statistics, Social, and Biomedical Science: An Introduction*

Metod IP: Struktura predavanja

- **Narušena jedna od pretpostavki KLRM: slučajne objašnjavajuće promenljive u modelu.**
- Kada dolazi do narušavanja ove pretpostavke?
- Kako se to odražava na ocene parametara i na standardne greške ocena?
- Šta raditi u slučaju kada je pretpostavka o nekorelisanosti objašnjavajuće promenljive i slučajne greške narušena?

Pretpostavke KVLRM

1. $E(\varepsilon_i) = 0$
2. $\text{Var}(\varepsilon_i) = \sigma^2 < \infty$
3. $\text{Cov}(\varepsilon_i, \varepsilon_j) = 0$ za i različito od j
4. **Objašnjavajuće promenljive nisu određene stohastičkim članom**
5. $\varepsilon_i \sim N(0, \sigma^2)$
6. Ne postoji tačna linearna zavisnost između objašnjavajućih promenljivih.

Pretpostavka 4: Objašnjavajuće promenljive nisu slučajne promenljive

- Objašnjavajuće promenljive uzimaju fiksirane vrednosti iz ponovljenih uzoraka:

$$\text{cov}(\varepsilon_i, X_i) = 0, \text{ za svako } i = 1, 2, \dots;$$

- Kada je ta pretpostavka narušena:

$$\text{cov}(\varepsilon_i, X_i) \neq 0, \text{ za svako } i.$$

tada su objašnjavajuće promenljive slučajne.

Stohastički regresori (podsećanje)

- Slučajna objašnjavajuća promenljiva može biti:

1. Nezavisna od slučajne greške:

$$\text{cov}(X_i, \varepsilon_j) = 0, \text{ za svako } i, j$$

- Ocene su sa poželjinim svojstvima.

2. Korelisana sa slučajnom greškom za različite opservacije:

$$\text{cov}(X_i, \varepsilon_j) \neq 0, \text{ za } i \neq j$$

- Ocene su pristrasne, ali konzistentne.

3. Korelisana sa slučajnom greškom za istu jednicu posmatranja:

$$\text{cov}(X_i, \varepsilon_j) \neq 0, \text{ za } i = j$$

- Ocene su pristrasne i nekonzistentne (pokazati!).

Kada je ta pretpostavka narušena?

- **Dinamički model:**

$$y_t = b_0 + b_1 x_{1t} + \gamma_1 y_{t-1} + \varepsilon_t$$

Kako je y_t korelisano sa ε_t , to je y_{t-1} korelisano sa ε_{t-1} . Objašnjavajuća promenljiva y_{t-1} je slučajna

- **Simultane zavisnosti:** U jednačini za y_t objašnjavajuća promenljiva x_t je slučajna (formiraju se Sistemi simultanih jednačina –SSJ)
- **Izostavljanje relevantne promenljive** (npr. ne opaža se ukupna sposobnost pojedinca u jednačini zarada, a njen efekat “kupi” ukupan broj godina školovanja/obrazovanje pojedinca; nazvano i “neopažena heterogenost”)
- Postoji greška u merenju promenljivih

Metode za prevazilaženje ovog problema

- Ocene dobijene metodom ONK su pristrasne i nekonzistentne (pokazati...)
- Bez obzira na uzrok koji je doveo do korelnosti objaš. prom. i slučajne greške, problem se prevazilazi **metodom instrumentalnih promenljivih**
- Ocene dobijene metodom IP (IV) su pristrasne, ali konzistentne (pokazati...)

Metod ONK (podsećanje)

- Polazimo od jednostavnog KLRM:

$$Y_i = \beta_0 + \beta X_i + \varepsilon_i$$

- Množenjem jednačine sa 1 (zbog prisustva konstante) i sa X_i , te sumiranjem po svim opservacijama i kada se nepoznati parametri zamene odgovarajućim ocenama, dobijamo sistem normalnih jednačina:

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n Y_i &= nb_0 + b \sum_{i=1}^n X_i \\ \sum_{i=1}^n X_i Y_i &= b_0 \sum_{i=1}^n X_i + b \sum_{i=1}^n X_i X_i, \end{aligned}$$

Metod instrumentalnih promenljivih

- Sistem normalnih jednačina postaje (isti postupak, množenjem sa 1 i sa instrumentom za X_i - Z_i):

$$\sum_{i=1}^n Y_i = n\dot{b}_0 + \dot{b} \sum_{i=1}^n X_i$$

$$\sum_{i=1}^n Z_i Y_i = \dot{b}_0 \sum_{i=1}^n Z_i + \dot{b} \sum_{i=1}^n Z_i X_i,$$

gde je Z_i promenljiva koja je istovremeno nekorelisana sa ε_i i visoko korelisana sa X_i .

- Instrument Z_i možemo tretirati kao način da „izdvojimo“ onaj deo X_i koji nije korelisan sa ε_i .

Metod instrumentalnih promenljivih (II)

- Odakle su ocene parametara metodom IP:

$$\dot{b}_0 = b_{0(iv)} = \bar{Y} - \dot{b} \bar{X}$$

$$\dot{b} = b_{(iv)} = \frac{\sum_{i=1}^n z_i y_i}{\sum_{i=1}^n z_i x_i}$$

Metod instrumentalnih promenljivih (III)

- U matričnoj notaciji, vektor ocena metodom IV (IP):

$$b_{IV}=(Z'X)^{-1}Z'Y,$$

gde je Z vektor instrumentalnih promenljivih, istih dimenzija kao matrica X (egzogeni regresori su sami sebi instrumenti)

- Npr. Ukoliko je vektor originalnih objašnjavajućih promenljivih $X=(X_1 \mathbf{X}_2 X_3)$, pri čemu je X_2 “problematična” promenljiva, odnosno promenljiva koja je korigisana sa slučajnom greškom (endogena) tada je odgovarajući vektor instrumentalnih promenljivih

$$Z=(X_1 \mathbf{Z}_2 X_3).$$

Ocene metodom IP (IV)

- Ocene dobijene metodom IP su **pristrasne i konzistentne**.

$$\dot{b} = \frac{\sum_{i=1}^n z_i y_i}{\sum_{i=1}^n z_i x_i} = \frac{\sum_{i=1}^n z_i Y_i}{\sum_{i=1}^n z_i x_i} = \frac{\sum_{i=1}^n z_i (\beta_0 + \beta X_i + \varepsilon_i)}{\sum_{i=1}^n z_i x_i} = \beta + \frac{\sum_{i=1}^n z_i \varepsilon_i}{\sum_{i=1}^n z_i x_i}.$$

$$E(\dot{b}) = \beta + E \left[\frac{1}{\sum_{i=1}^n z_i x_i} (z_1 \varepsilon_1 + z_2 \varepsilon_2 + \dots + z_n \varepsilon_n) \right] \neq \beta.$$

$$\dot{b} = \beta + \frac{\sum_{i=1}^n z_i \varepsilon_i / n}{\sum_{i=1}^n z_i x_i / n}.$$

$$E(\dot{b}) = \beta + E \left(\frac{\sum_{i=1}^n z_i \varepsilon_i / n}{\sum_{i=1}^n z_i x_i / n} \right) = \beta + \frac{0}{\text{konstanta}} = \beta, n \rightarrow \infty.$$

- Slično se može pokazati i za ocenu $\dot{b}_0 = \bar{Y} - \dot{b} \bar{X}$.

Endogenost i egzogenost: pojam u kontekstu metoda IP

- Metod IV razlikuje dve vrste promenljivih:
 - 1) Promenljive korelisane sa slučajnom greškom – **endogene**
 - 2) Promenljive koje nisu korelisane sa slučajnom greškom modela – **egzogene**
- Istorijski, ovi termini potiču iz modela SSJ gde se endogenim promenljivima nazivaju one determinisane unutar sistema, dok su egzogene određene (zadate) spolja

Izbor instrumenata (podsećanje)

1. U podacima vremenskih serija: instrumentalna promenljiva je najčešće prethodna vrednost objašnjavajuće promenljive X_{t-1} , X_{t-2}, \dots (ukoliko ne postoji autokorelacija)
2. Neka “tehnička”, ne sasvim opravdana rešenja:
 - a) Metod dve grupe: podaci objašnjavajuće promenljive se uredi rastućim vrednostima i podele na dve grupe-iznad i ispod medijane (vrednosti -1 i 1)
 - b) Metod tri grupe: isto, ali se centralnim podacima dobijenim metodom dve grupe dodeli vrednost 0
 - c) Instrumentalna promenljiva uzima vrednosti rednog broja opservacija objašnjavajuće promenljive uređenih po veličini ($i=1, 2, \dots, n$)
3. U mikroekonometriji: promenljiva koja se ne nalazi u modelu, visoko je korelisana sa promenljivom koju “menja”, a nije korelisana sa greškom modela

Izbor instrumenata (II)

- Tema izbora (egzogenih) instrumenata, odnosno instrumenata koji nisu u modelu, u radu sa uporednim podacima veoma je važno pitanje u mikroekonomiji
- Za rezultate u ovoj oblasti Nobelovu nagradu za ekonomiju 2021. godine podelili su Kanađanin Dejvid Kard, Amerikanac Džoša Angrist i Holanđanin Gvido Imbens

Testovi relevantni pri primeni metoda IV/IP

- Da li je data objašnjavajuća promenljiva zaista **endogena**?

$$\text{cov}(X_i, \varepsilon_i) \neq 0.$$

- *Hausman-ov test*

- Ako postoji problem endogenosti, kako odabrati skup instrumentalnih promenljivih koji je **validan**?

- *Testovi koji razmatraju dve teme (relevantnost i egzogenost)*

Napomena: Svi testovi definisani u nastavku podrazumevaju **homoskedastične** i **neautokorelisane** slučajne greške

Validnost izabranih instrumenata

- Metod IP daje pouzdane ocene parametara ukoliko instrumenti ispunjavaju sledeće:
 - 1) Nisu korelisani sa slučajnom greškom (**egzogeno priroda instrumenata**):

$$\text{cov}(Z_i, \varepsilon_i) = 0.$$

- Hansen-Sarganov J test.

- 2) Korelisani su sa objašnjavajućom endogenom promenljivom (instrumenti su **relevantni, nisu slabi**):

$$\text{cov}(Z_i, X_i) \neq 0.$$

- Stock-Watson-ov i Stock-Yogo-ov test (testovi za proveru loših / slabih instrumenata).

Svojstva ocena dobijenih razliĉitim metodama ocenjivanja

Metod	Egzogenost	Endogenost
ONK	konzistentna, efikasna	neKonzistentna
IP/IV	konzistentna, neefikasna	konzistentna

Provera endogenosti: Hausman-ov test

- Definišemo hipoteze:

$H_0: \text{cov}(X_i, \varepsilon_i) = 0$, X_i je egzogeno.

$H_1: \text{cov}(X_i, \varepsilon_i) \neq 0$, X_i je endogeno.

- Formalno tvrđenje H_0 je da među ocenjenim koeficijentima nema sistematske razlike:

$$d = \hat{\beta}_{IP} - \hat{\beta}_{ONK} = 0$$

- Testiranje se zasniva na Wald-ovoj test statistici:

$$H = d' [Asim.Var(d)]^{-1} d,$$

koja ima χ^2 raspodelu sa brojem stepeni slobode koji je jednak broju promenljivih čiju endogenost ispitujemo.

Napomena: Pretpostavlja se da je **skup instrumentalnih** promenljivih **adekvatno određen!**

Hausman-ov test specifikacije (nastavak)

- Za izračunavanje asim. varijanse Hausman je predložio jednostavan postupak (usled nezavisnosti ovako dobijenih ocena):

$$Asim. Var(d) = Asim. Var\left(\hat{\alpha}_{IP}\right) - Asim. Var\left(\hat{\alpha}_{ONK}\right).$$

- Postoji jednostavnije verzija ovog testa, poznatija kao **Wu-ov test dodatih regresora** – proverava sa endogenost pojedinačnih objašnjavajućih promenljivih (detaljnije u nastavku).

Druga verzija Hausman-ovog testa (Wu-ov test)

- Posmatramo jednačinu:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i.$$

- Neka su Z_{1i} i Z_{2i} instrumentalne promenljive (npr. pomaknute vrednosti zavisne i objašnjavajuće promenljive).
- Ispitujemo endogenost objašnjavajuće promenljive X_i , odnosno proveravamo da li je X_i korelisano sa ε_i .

Druga verzija Hausman-ovog testa (II)

1. Ocenjujemo promenljivu X_i kao funkciju instrumenata primenom metoda ONK:

$$X_i = a_0 + a_1 Z_{1i} + a_2 Z_{2i} + v_i$$

i dobijamo rezidualne u_i .

2. Polaznu jednačinu proširujemo ovako dobijenim rezidualima (ili ocenom za X_i iz prvog stepena) i potom takav model ocenjujemo primenom metoda ONK:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \delta u_i + \varepsilon_i.$$

$H_0 : \delta = 0$, Promenljiva X_i nema endogeni karakter

$H_1 : \delta \neq 0$, Promenljiva X_i ima endogeni karakter

3. Testiramo validnost datih hipoteza primenom t ili F statistike.

Hausman-ov test (nastavak)

- Ukoliko se proverava endogeni status više promenljivih, onda se jednačina proširuje sa rezidualima svih odgovarajućih jednačina ocenjenih u prvom stepenu (sve objašnjavajuće promenljive čiju endogenost proveravamo u prvom stepenu se ocene kao funkcije instrumenata i sačuvaju reziduali)
- Njihova zbirna signifikantnost se ispituje primenom F-testa
- Reč je o modifikovanoj verziji testa (Durbin-Wu-Hausman, DWH), pri čemu EViews izračunava vrednost statistike na bazi nešto drugačije aproksimacije

Hausman-ov test (nastavak)

- U obe verzije testa hipoteze definišemo kao:

H₀: Ocene dobijene po oba metoda (ONK i IP) su konzistentne, pri čemu su ocene ONK relativno efikasnije (razmatrana promenljiva je egzogena)

H₁: Ocene dobijene metodom IP su konzistentne, dok metod ONK daje nekonzistentne ocene (razmatrana promenljiva je endogena)

Provera validnosti instrumenata

- Primena metoda IP (2SNK – **objasniti!!!**) daje pouzdane ocene parametara ukoliko su izabrani instrumenti:
 - 1) Relevantni (korelisani sa endogenom promenljivom čiji su instrumenti – ocena u prvom stepenu).
 - 2) Egzogeni (nisu korelisani sa slučajnom greškom polazne jednačine).

Provera validnosti izabranih instrumenata

- Posmatramo jednačinu:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i.$$

- X_i je objašnjavajuća endogena promenljiva.
- Neka su Z_{1i} i Z_{2i} potencijalne instrumentalne promenljive koje razmatramo. Postavljaju se dva pitanja:

- 1) Da li su Z_{1i} i Z_{2i} relevantne instrumentalne promenljive?
- 2) Da li su Z_{1i} i Z_{2i} egzogene promenljive?

Test relevantnosti: Stock-Watson-ov pristup

1. U prvom stepenu ocenimo endogenu objašnjavajuću promenljivu X_i kao funkciju instrumenata:

$$X_i = a_0 + a_1 Z_{1i} + a_2 Z_{2i} + v_i$$

2. Proveravamo začajnost zajedničkog uticaja objašnjavajućih promenljivih (instrumenata) primenom F-testa ($H_0: a_1=a_2=0$).

3. Ako je vrednost F-statistike veća od 10 smatramo da su instrumentalne promenljive relevantne (ako su ipak statistički značajne, ali F-statistika manja od 10 – **ipak su instrumenti slabi!!!**).

4. **Pravilo „palca“** – F-statistika veća od 10, tada je pristrasnost oko 10% pristrasnosti ocene ONK (zanemarljivo).

Test relevantnosti: Stock-Yogov pristup

- Bazira se na primeni Cragg-Donald-ovog testa, pri čemu se ostvarena vrednost poredi sa skupom kritičnih vrednosti koje su predložili Stock i Yogo.
- Navode se odgovarajuće kritične vrednosti (uobičajeno navode za 10, 15, 20 i 25%), a zavise od broja endogenih promenljivih i broja instrumenata u razmatranoj jednačini.
- Manja ostvarena vrednost od kritične vrednosti sugeríše prihvatanje nulte hipoteze da su izabrani instrumenti loši.

Test egzogenosti instrumenata: J-test

1) Ocenjujemo polaznu jednačinu:

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + \varepsilon_i,$$

i sačuvamo rezidualne e_i .

2) Primenom metoda ONK ocenjujemo sledeću pomoćnu regresiju iz koje dobijamo vrednost R^2 :

$$e_i = a_0 + a_1 Z_{1i} + a_2 Z_{2i} + v_i.$$

3) Proveravamo validnost hipoteza:

H_0 : $a_1 = a_2 = 0$ (instrumentalne promenljive su egzogene).

H_1 : H_0 nije tačna (instrumentalne promenljive nisu egzogene).

Test egzogenosti instrumenata: J-test (nastavak)

4) Formiramo sledeću statistiku: $J = TR^2$,

za koju se može pokazati da poseduje χ^2 raspodelu sa brojem stepeni slobode koji je razlika između broja instrumentalnih promenljivih (uključujući konstantu) i broja parametara polazne jednačine

5) Ako je izračunata vrednost J test-statistike veća od odgovarajuće kritične vrednosti odbacuje se H_0 o egzogenom karakteru instrumentalnih promenljivih (instrumenti **nisu korektno odabrani**)

Napomena: Test se koristi samo kod **prekomerne identifikovanosti** (veći broj instrumenata od broja objašnjavajućih prome. polazne jednačine) i može se smatrati testom za proveru ovakve identifikovanosti (više u delu o SSJ)

Sumarne napomene oko izbora instrumenata

- Prvi korak: Uvek se oceni i raportira ocena ONK koja služi za poredjenje!
- Svaki izbor (egzogenih) IP treba motivisati i pojasniti!
- Proveriti relevantnost instrumenata!
- Imati u vidu da su ocene metodom IP manje precizne od ocena ONK (koliko – zavisi od korlisanosti instrumenata sa endogenom promenljivom čija su “zamena”).
- Moguće je koristiti više od jednog instrumenta za jednu endogenu promenljivu (prekomerna identifikovanost , engl. *overidentification*) – podsetiti se primene u SSJ (koristi se ocenjena redukovana forma endogene prom.).

Primer 1: Izbor instrumenata

- U udžbeniku Wooldridge (2012) korišćeni su podaci o zaradama zaposlenih, udatih žena:

$$\log(wage) = \beta_0 + \beta_1 educ + u$$

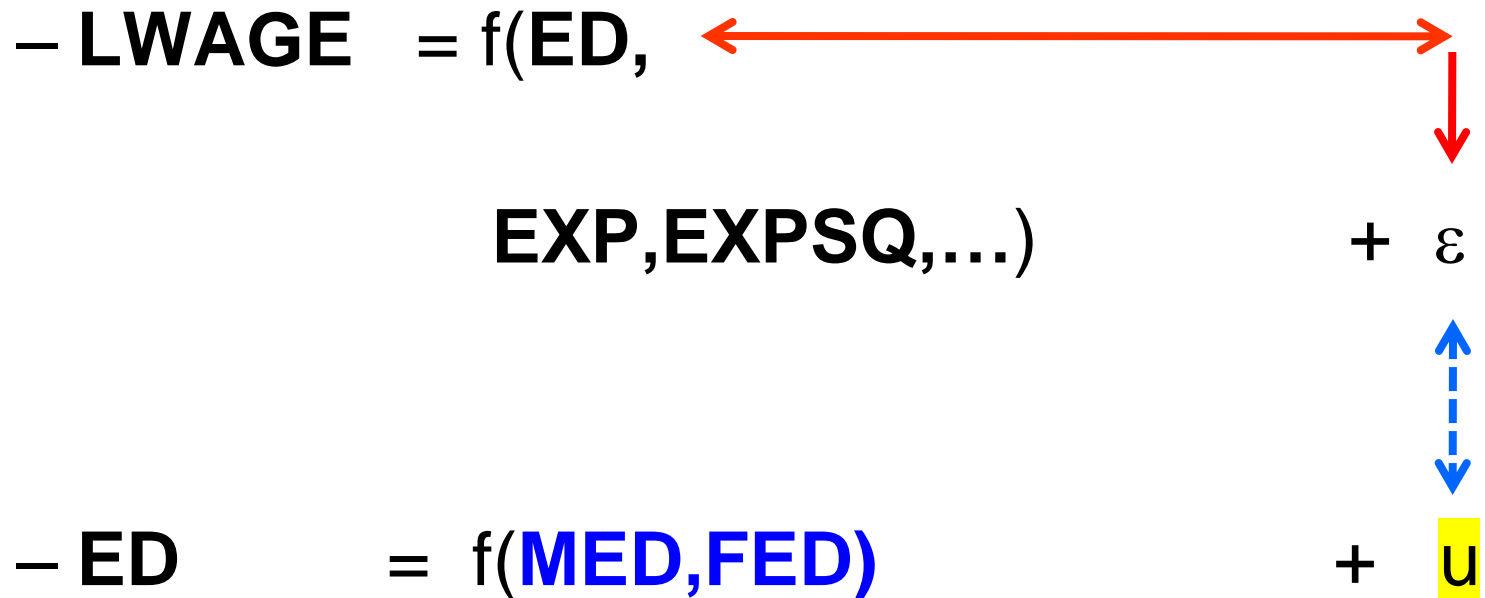
- Sposobniji pojedinci su uspešniji na tržištu rada i pri tome duže se školuju. Potvrđena je *endogenost* objašnjavajuće prom. *Educ* (H – stat = 1.67), odnosno *educ* je korelisana sa izostavljenom prom. tzv. „urođenim“ sposobnostima.
- Radi kasnijeg poređenja date su ocene ONK (n=428):

$$\log(\widehat{wage}) = -0.185 + 0.109 educ; R^2 = 0.118$$

(0.185) (0.014)

- Efekat dodatne godine školovanja je ocenjen oko 11%.

Izvor endogenosti: objašnjenje

Rešavanje problema endogenosti

$$- \text{LWAGE} = f(\text{ED}, \text{EXP}, \text{EXPSQ}, \dots) + \mathbf{u} + \varepsilon$$

Strategija rešavanja problema:

- Oceniti u (deo ED koji ostaje neobjašnjen obrazovanjem roditelja: MED, FED),
- **Proširiti jednačinu dodavanjem u .** ED je nekorelisano sa ε kada je u u jednačini (alternativa uključivanju ED ocenjenom u fun. instrumenata)

Napomena: U jednačinu zarada su standardno uključene i dodatne endogene promenljive (staž, kvadrat staža itd.)

Primer 1: Izbor instrumenata (nastavak)

- U nastavku je umesto nivoa obrazovanja (*educ*), koji su korelisani sa slučajnom greškom, kao instrument korišćena njihova ocena u funkciji nivoa obrazovanja roditelja (nije korelisano sa greškom, a jeste sa *educ*).
- Ocene dobijene metodom IP:

$$\log(\widehat{wage}) = \dots + 0.061 \text{ educ}; R^2 = 0.039$$

(0.031)

- Efekat dodatne godine školovanja je ocenjen kao dvostruko manji (6.1%), ali širi interval poverenja koji obuhvata i ocene ONK (nismo sig. da je ova razlika i statistički značajna). Sa tri instrumenta (uključeno je i obrazovanje supružnika) ovaj efekat je ocenjen oko 8%.

Primer 2: Izbor instrumenata

- Angrist i Krueger, „Does Compulsory School Affect Schooling and Earnings“, *Quarterly Journal of Economics*, 1991
- Rad odgovara na pitanje da li obavezno školovanje utiče na ishod da se završi srednja škola, odnosno u kojoj meri utiče na zarade
- Rad koji se često navodi u **analizi izbora instrumentalnih promenljivih i provere validnosti** izabranih instrumenata (detaljnije u nastavku)

Izbor instrumenata (nastavak)

Ocenjuje se logaritam zarada kao funkcija godina školovanja i seta drugih objašnjavajućih promenljivih.

- Greška/reziduali te jednačine korelisani sa promenljivom godine školovanja?
- U tom slučaju ocene metodom ONK (OLS) su pristrasne i nekonzistentne (poznato kao problem izostavljanja relevantne promenljive)
- Koja prom. je korelisana sa brojem godina školovanja a nije sa greškom u jednačini zarada – **datum rođenja!**

Izbor instrumenata (objašnjenje)

- Pri tome, obavezno školovanje je do navršene 16 godine, tako ukoliko osoba napuni 16 godina u januaru, ona može napustiti školu pre završetka poslednje godine
- Ukoliko pak navršava 16 godina u julu, završiće poslednju godinu pre nego što uopšte bude u mogućnosti da školu napusti
- Kako nije logično da na nivo zarade utiče period godine u kojoj je osoba rođenja, to se rešava ocenjivanjem u dva stepena (zamenom promenljive godine školovanja odgovarajućim instrumentom, odnosno ocenom iz prvog stepena)

Model ocenjen metodom 2SNK

- AK(1991) na bazi podataka iz popisa u SAD-u, st. 997 ocenjuju sledeći sistem:

$$(1) \quad E_i = X_i \pi + \sum_c Y_{ic} \delta_c + \sum_c \sum_j Y_{ic} Q_{ij} \theta_{jc} + \epsilon_i$$

$$(2) \quad \ln W_i = X_i \beta + \sum_c Y_{ic} \xi_c + \rho E_i + \mu_i,$$

pri čemu E_i odnosi na nivo obrazovanja i -tog pojedinca, X_i je vektor objašnjavajućih promenljivih, Q_{ij} je veštačka promenljiva koja se odnosi na kvartal rođenja ($j=1,2,3$), dok je Y_{ic} je veštačka koja se odnosi na godinu rođenja ($c=1,2,\dots,10$), a W_i je nedeljna zarada.

- Ukoliko je broj godina školovanja u ovoj jednačini korelisan sa slučajnom greškom (μ_i), ocene ONK su pristrasne (pristrasnost koja nastaje usled endogenosti, odnosno usled izostavljanja relevantne promenljive)

Izbor instrumenata (II)

- Objašnjavajuća promenljiva broj godina školovanja (**endogena, tj. korelisana sa greškom modela**) stvara problem pri ocenjivanju jednačine zarada metodom ONK
- Iz tog razloga, promenljiva godine školovanja se ocenjuje u prvom stepenu kao funkcija seta objašnjavajućih promenljivih i veštačkih promenljivih, koje se odnose na kvartal i godinu rođenja pojedinca (jednačine 1 i 2, na strani 997 u orig. radu)

Izbor instrumenata (III)

- **Ocena** godina školovanja **iz prvog stepena** se koristi kao instrument u drugom stepenu (stvarne godine školovanja se zamenjuju ovom ocenom godina školovanja iz prvog stepena i ponovo se primenjuju ONK)
- Pretpostavlja se da navedeno predstavlja dobar instrument, jer je korelisano sa stvarnim godinama školovanja a nije sa greškom u jednačini zarada (tako da jednačina **nema problem endogenosti**)
- Naravno, ostaje **pitanje kvaliteta ovih instrumenata za ocenjivanje broja godina školovanja**

Kritika izbora instrumenata

- Ne postoje dokazi za odbacivanje hipoteze o validnosti izabranog seta instrumenata (instrumenti su egzogeni)
- **Dakle, skup instrumentalnih promenljivih je adekvatno određen (različito od kasnije razmatranog pitanja jačine (kvaliteta) izabranih instrumenata)!!!**
- U renomiranom udžbeniku autora Stock i Watson (*Introduction to Econometrics, 2019*), upravo je rad Angrist i Krueger (1991), naveden kao primer tzv. „Scary Regression“, odnosno ilustracija za primer slabih/loših instrumenata

Kritika izbora instrumenata (nastavak)

- Ovo je dokazano na veoma originalan način, tako što je ispitanicima na slučaj dodeljen kvartal (sezona) rođenja i sprovedeno ponovno ocenjivanje metodom IP/2SNK.
- Pokazalo se da je primena metoda 2SNK **dala iste rezultate kao kada su korišćeni „slučajni“ datumi rođenja pojedinaca**
- **Pogledati:** Kritika rada i ponovljena analiza na istim podacima korišćenjem „*fake instruments*“ u radu *Bound, Jaeger and Baker* (1995)
- U radu AK, vrednost F-statistike u nekim ocenjenim jednačinama prvog stepena je manji od 2 (engl. *rule-of-thumb* zahteva vrednost iznad 10). Ocene pristrasne, moguće i više od ONK za male uzorke!

Primer 3: Izbor instrumenata

- Isti problem Card (1995): merenje efekta obrazovanja na zarade
- Ocene ONK su pristrasne, jer odražavaju problem “neopaženih karakteristika” pojedinca koji su se uticale na dužinu školovanja pojedinca.
- Ovo se često naziva i pristrasnost do koje dovodi razlika u sposobnostima pojedinca (“**ability bias**”), koja dovodi do pristrasnosti ocena ONK usled greške merenja promenljive broj godina školovanja

Primer 3: opis podataka

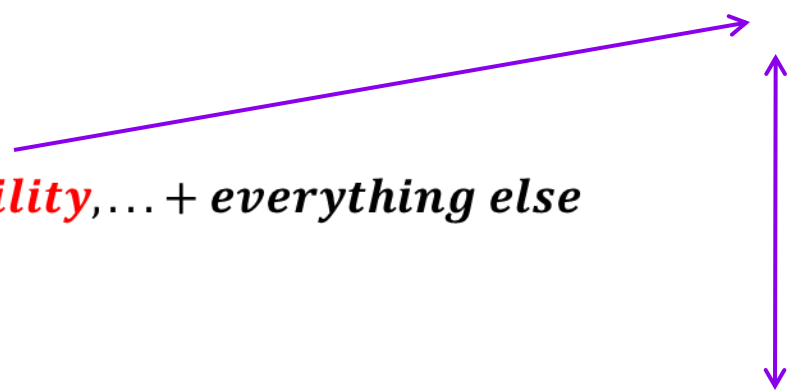
- Posmatramo individualne karakteristike pojedinaca, poput broja godina radnog iskustvam rasu, region, karakteristike porodice iz kojih potiču i sl. Oznake promenljivih su preuzete iz originalog rada
- Ocenjuje se jednostavna specifikacija, u kojoj se umesto promenljive obrazovanje (EDUC), koristi ocena ove promenljive iz prvog stepena (EDUC u veštačkih promenljivih za rasu, jug zemlje, ali i udaljenost od najbližeg koledža).

Efekta obrazovanja na zarade (LWAGE)

$$LWAGE = \beta_1 + \beta_2 EDUC + \beta_3 EXP + \beta_4 EXP^2 + \dots + \varepsilon$$

What is ε ? **Ability**, ... + everything else

$$EDUC = f(BLACK, SMSA, SOUTH, \mathbf{Ability}, \dots, u)$$

Šta zapravo utiče na zarade (LWAGE)?

$$\begin{aligned} \text{LWAGE} &= \beta_1 + \beta_2 \text{EDUC}(X, \text{Ability}, \dots) \\ &\quad + \beta_3 \text{EXP} + \beta_4 \text{EXP}^2 + \dots \\ &\quad + \varepsilon(\text{Ability}) \end{aligned}$$

- Rast promenljive (neopažene, izostavljene) **Ability** je povezan sa rastom promenljive $\text{EDUC}(X, \text{Ability}, \dots, u)$ i slučajne greške $\varepsilon(\text{Ability})$
- Ono što ocenjujemo kao efekat rasta promenljive EDUC može se delimično pripisati i rastu promenljive **Ability**
- Ocena koeficijenta β_2 meri efekat obrazovanja (promenljive EDUC) ali i skriveni efekat promenljive **Ability**.

Primer 4: Alternativno “merenje” sposobnosti – studije parova blizanaca

- Angrist i Pischke (2015): Uopšteno govoreći, kontrolne promenljive izmerene pre “tretmana” (npr. školovanje) se mogu tretirati kao dobre (dobri instrumenti), dok se one merene nakon toga mogu **delimično** smatrati **posledicom tretmana** (kao ishodne/”*oucomes*” promenljive)
- Primeri studija zasnovanih na parovima identičnih blizanaca: Ashenfelter i Kruger (1994), kao i Ashenfelter i Rouse (1998)

Primer 4: Osnovna ideja

- Efekat dodatne godine školovanja (dugoročni, ρ) se na adekvatan način meri iz jednačini zarada:

$$\ln Y_{if} = \alpha^l + \rho^l S_{if} + \lambda A_{if} + e_{if}^l,$$

pri čemu je S - broj godina školovanja, A – ukupne sposobnosti pojedinca, dok se indeks i odnosi na parove blizanaca ($i=1,2$), a f na porodicu (napomena: u jednačinu su uključene dodatne objaš. prom.).

- U slučaju blizanaca koji potiču iz istih porodica i imaju iste sposobnosti (“dele” iste gene) jednačina razlika u zaradama postaje:

$$\ln Y_{1,f} - \ln Y_{2,f} = \rho^l (S_{1,f} - S_{2,f}) + (e_{1,f}^l - e_{2,f}^l).$$

Na taj način se promenljiva sposobnosti elimiše iz jednačine i efekat školovanja meri na pouzdaniji način način (oko 11% u jednačini zarada, poput Mincer-ovog koef., dok je razlika u zaradama oko 6% ili oko 11% ako se i “unakrsne” info. o školi koriste kao instrument) – važi **za obe jednačine!**

Alternativni načini merenja efekata tretmana u mikorekonometriji

- U nastavku kursa razmatamo pristupe zasnovane na:
 - I) Metodama uparivanja (engl. *Matching methods*)
 - II) Metodama razmatranim u Angrist i Pischke (2015).
“Mastering ‘Metrics: The Path from Cause to Effect”:
 - 1) Slučajni eksperiment (engl. *Randomized trials*)
 - 2) *Regresija*
 - 3) Instrumentalne promenljive (u kontekstu merenja efekata)
 - 4) Postavka/dizajn regresije diskontinuiteta (engl. *Regression discontinuity designs*)
 - 5) *Difference-in-difference* metod (“Razlika u razlikama”).